

Judikáty k vybraným ustanovením GATT 1994

1) článek I.1 – Všeobecná doložka nejvyšších výhod (MFN)

„Všechny výhody, přednosti, výsady nebo osvobození poskytnuté kteroukoli smluvní stranou jakémukoli výrobku pocházejícímu z kterékoli jiné země nebo tam určenému budou ihned a bezpodmínečně přiznány obdobnému výrobku pocházejícímu z území všech ostatních smluvních stran nebo tam určenému. Toto ustanovení se vztahuje na cla a dávky jakéhokoli druhu ukládané při dovozu nebo vývozu nebo v souvislosti s dovozem nebo vývozem, jakož i ukládané při mezinárodních převodech plateb za dovozy nebo vývozy, na způsob vybírání cel a dávek, na všechna pravidla a formality spojené s dovozy nebo s vývozy, jakož i na všechny záležitosti, o nichž pojednávají odstavce 2 a 4 článku III.“

- existuje mnoho výjimek z této doložky jako např. čl. I.2, VI, XX, XIV, XIX, XXI, XXIV a další.

- judikatura k tomuto článku:

EC – Bananas III, Indonesia – Autos, Canada – Autos, US – Certain EC Products, EC – Tariff Preference, EC – Commercial Vessels,

2) čl. III – Národní zacházení (NT)

odst. 1

„Smluvní strany uznávají, že vnitřní daně a ostatní vnitřní dávky, jakož i zákony a jiné předpisy ovlivňující prodej, nabízení na prodej, nákup, dopravu, distribuci nebo používání výrobků a vnitřní množstevní úpravy, předpisující míchání, zpracování nebo používání výrobků v určitých množstvích nebo v určitých poměrech, nemají být uplatňovány na dovážené či domácí výrobky způsobem, jímž by se poskytovala ochrana domácí výrobě.“

odst. 2

„Výrobky území kterékoli smluvní strany, dovážené na území kterékoli jiné smluvní strany, nebudou podrobeny, ať přímo či nepřímo, vnitřním daním ani jiných vnitřním dávkám jakéhokoli druhu vyšším než ony, jímž podléhají přímo nebo nepřímo obdobné výrobky domácí. Kromě toho neuloží žádná smluvní strana žádným jiným způsobem vnitřní daně nebo jiné vnitřní dávky na dovážené nebo domácí výrobky způsobem odporujícím zásadám stanoveným v odstavci 1.“

- výjimky z této doložky čl. III.3, XVI, XIX, XX, XXI a další.

- judikatura k tomuto článku:

Čl. III.1 všeobecné ustanovení: US – Gasoline, Japan – Alcoholic Beverages II

Čl. III.2 první věta: Japan – Alcoholic Beverages II, Canada – Periodicals, Indonesia – Autos, India – Autos, Argentina – Hades and Leather, Dominican Republic – Import and Sale of Cigarettes, Mexico – Taxes on Soft Drinks

Čl. III.2 druhá věta: Japan – Alcoholic Beverages II, Canada – Periodicals, Indonesia – Autos, India – Autos, Korea – Alcoholic Beverages, Chile – Alcoholic Beverages, Mexico – Taxes on Soft Drinks

Čl. III.4: US – Gazoline, EC – Bananas III, Canada – Periodicals, Japan – Film, EC – Asbestos, Canada – Autos, India – Autos, Korea – Various Measures on Beef, Canada – Wheat Exports and Braun Imports, EC – Commercial Vessels, Dominican Republic – Import and Sale of Cigarettes, Mexico – Taxes on Soft Drinks, US – FSC

Čl. III.8 – výjimky: Canada – Periodicals, EC – Commercial Vessels

3) čl. XXIV – Pohraniční styk: celní unie a oblasti volného obchodu¹

odst. 1

„Ustanovení této Dohody se budou uplatňovat pro mateřská celní území smluvních stran a pro jiná celní území, za která tato Dohoda byla přijata podle článku XXVI nebo jsou uplatňována podle článku XXXIII nebo ve smyslu Protokolu o prozatímním provádění. S každým takovýmto celním územím se bude, výlučně pro účely teritoriální aplikace této Dohody, nakládat tak, jako by bylo smluvní stranou; s výhradou, že ustanovení tohoto odstavce nebudou vykládána tak, jak by zakládala práva nebo závazky mezi dvěma nebo více celními územími, za která tato dohoda byla přijata podle článku XXVI nebo jsou uplatňována podle článku XXXIII nebo ve smyslu ustanovení Protokolu o prozatímním provádění jedinou smluvní stranou.

- příklady: ES, MERCOSUR, COMESA, NAFTA
- judikatura k tomuto článku: Turecko - Textil

Judikatura:

A) Canada – Autos² (čl. I a III GATT)

žalobci: Japonsko, EC

žalovaný: Kanada

třetí strany: Indie, Korea, USA

období řešení sporu: 1998 – 2000

Právní pozadí

Tento spor vznikl za situace, kdy Kanada některé výrobce zvýhodňovala tím, že na její území mohli dovážet automobily, autobusy a jiná vozidla, přičemž tyto dovozy nepodléhaly celu. Při svém konání se Kanada opírala zejména o tzv. „Motor Vehicles Tariff Order“³ z roku 1998 (dále už jen MVTO) a stanovila několik podmínek, které museli výrobci splňovat, pokud chtěli být vyňati z celní povinnosti. Jednou z podmínek byly i zvláštní požadavky týkající se přidané hodnoty zboží.

¹ Regional Trade Agreements (RTA)

² Canada- Certain Measures Affecting the Automotive Industry

³ Tento zákon má se odrážet od smlouvy týkající se automobilových výrobků, kterou mezi sebou uzavřely USA a Kanada.

V souladu se závazky vyplývajícími ze smlouvy o volném obchodu s USA, byl seznam amerických dovozců, jejichž zboží nepodléhalo celní povinnosti, uzavřen již v roce 1989. MVTO stanovil několik dalších zemí a výrobců, kteří požívali stejné výhody. Japonsko a ES však tento stav napadly s tvrzením, že takové počínání Kanady je neslučitelné s čl. I GATT a je tudíž porušena doložka nejvyšších výhod, neboť dovozci z USA a těchto dalších zemí jsou zvýhodněni oproti dovozcům z jiných členských států, kteří dovážejí obdobné výrobky a dochází tak k de facto diskriminaci.

Závěry Panelu a odvolacího orgánu

Odvolací orgán potvrdil výrok Panelu, že vynětí zboží některých výrobců z celní povinnosti je neslučitelné s doložkou nejvyšších výhod, jelikož článek I.1 GATT zahrnuje *de jure* i *de facto* diskriminaci. Navíc byli z celní povinnosti vyňato zboží dovozců z malého počtu zemí a tito dovozci museli být sdruženi s Kanadskými výrobci. Byla též zamítnuta obhajoba Kanady, která se dovolávala článku XXIV GATT a povolení výjimky pro členy NAFTA, neboť bylo zjištěno, že stejná výjimka byla udělována i jiným zemím a dokonce nedopadala na všechny výrobce z těchto zemí.

Dále Odvolací orgán uvedl, že takové vynětí zboží z celní povinnosti je neslučitelné s čl. I. 1 GATT i proto, že stejná výhoda nebyla ihned a bezpodmínečně přiznána obdobným výrobkům pocházejícím z území všech ostatních smluvních stran.

V otázce splnění požadavků národního zacházení Odvolací orgán konstatoval, že vynětí některých výrobků z celní povinnosti ve spojení s kanadskými požadavky týkajícími se přidané hodnoty, je neslučitelné s čl. III GATT, neboť jejich příčinou je méně výhodné zacházení se zahraničními výrobky.

B) US - Gasoline⁴ (čl. III a XX GATT)

žalobci: Brazílie, Venezuela

žalovaný: USA

třetí strana: Austrálie, Kanada, ES, Norsko

období řešení sporu: 1995 – 1996

Právní pozadí

Spor vyvolal americký zákon na ochranu ovzduší, jehož cílem byla prevence a kontrola znečištění vzduchu v USA. Na podnět ropného průmyslu působícího ve Venezuele zpochybnila venezuelská vláda tu část zákona, která rafinériím ukládala, že musí vyrábět čistější benzín. Tento zákon určoval jako minimální standard kvalitativní limity pro benzín z roku 1990. Všichni výrobci, kteří nedosahovali požadované hodnoty (týkalo se to většinou zahraničních rafinérií), jenž chtěli do USA vyvážet benzín, museli vyhovět podmínkám stanoveným tímto zákonem. Venezuelská vláda zákon napadla s tím, že je namířený proti zahraničním rafinériím a obrátila se na orgány WTO. Odvolací orgán rozhodl v neprospěch zákona USA o ochraně ovzduší a v roce 1997 byl tento novelizován tak, že umožnil zahraničním rafinériím využívat vlastní kvalitativní normy.

⁴ US – Standards for Reformulated and Conventional Gasoline.

Závěry Panelu a odvolacího orgánu

Po důkladném prošetření věci Panel shledal, že opatření, jímž podléhal dovážený benzín, byla pro dovozce méně výhodná než pro domácí produkci. Dovážený benzín měl tedy horší „prodejní podmínky“ a došlo tak k porušení čl. III. 4 GATT.

V otázce obrany USA, že jednaly v souladu s čl. XX g) GATT, se odvolací orgán odchýlil od stanoviska Panelu (tento uvedl, že opatření nespádají pod čl. XX g)) a uvedl, že opatření uvalená na dovážený benzín, se sice týkala „zachování vyčerpateľných přírodních zdrojů (jak uvádí čl. XX g) GATT) a spadala tak do rozsahu čl. XX GATT, nicméně způsobovala neoprávněnou diskriminaci mezi zeměmi a byla prostředkem zastřeného omezení mezinárodního obchodu viz. čl. XX GATT.

C) ES – Banány III⁵ (I, III, X, XIII)

žalobci: Ecuador, Guatemala, Honduras, Mexiko, USA

žalovaný: ES

třetí strana: Belize, Cameroon, Kolumbie, Costa Rica, Cote de Ivoire, Dominica, Dominikánská Republika, Ghana, Grenada, Jamajka, Japonsko, Nikaragua, Santa Lucia, St. Vincent and the Grenadines, Senegal, Sutinám, Venezuela

období řešení sporu: 1996 – 1997

Právní pozadí

V roce 1993 vydala Rada ES nařízení 404/93 upravující dovoz, distribuci a prodej banánů. Toto nařízení nahradilo dosavadní dovozní režimy banánů jednotlivých členských států (v rámci předchozích národních režimů jednotlivých států, omezovaly Francie, Řecko, Itálie, Portugalsko a Velká Británie dovoz banánů tím, že uplatňovaly kvantitativní restriktce a systém licencí pro dovoz. Na území Španělska pak platil *de facto* zákaz na dovoz banánů. Dovozní režimy těchto zemí byly předmětem sporu EEC – Bananas I, kdy však zpráva Panelu nebyla přijata. Následně došlo v otázce dovozu banánů k vytvoření společného trhu a tento byl předmětem sporu ECC – Bananas II, zpráva Panelu však opět nebyla přijata).

Nařízení Rady ES 404/93 se skládalo z pěti částí. Pro tento případ byla relevantní část IV., která obsahovala regulaci trhu ze třetími zeměmi a upravovala tři režimy dovozu:

- a) dovoz ze zemí ACP⁶, které již tradičně dovážely banány na území ES
- b) dovoz ze zemí ACP, které v minulosti nebyly tradičními dovozci na území ES
- c) dovoz z ostatních zemí (non – ACP countries)

Každá z těchto tří skupin podléhala více či méně určitým obchodním opatřením ve formě cel, kvantitativních restriktcí či dovozních licencí. Nejvýhodnější podmínky dovozu byly stanoveny pro první skupinu zemí, které měly až do výše 857,000 tun banánů bezcelní přístup na území ES. Taktéž dovozní licence byly v rámci jednotlivých skupin zemí vydávány za různě přísných podmínek.

⁵ European Communities – Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas

⁶ Jedná se o 12 zemí z oblastí Afriky, Karibiku a Pacifiku.

Důležitou roli v tomto sporu sehrála i čtvrtá Úmluva z Lomé, kterou 15. prosince 1989 podepsaly ES a 70 zemí ACP. Tato úmluva obsahovala i protokol týkající se banánů a v roce 1994 požádaly ES společně se zeměmi ACP o udělení výjimky z čl. I.1 GATT. Do roku 2000 tak dovoz ze smluvních zemí ACP mohl ze strany ES podléhat preferenčnímu režimu.

Žalobci namítaly, že výše uvedený dovozní režim ES je v rozporu s právem WTO, a to především s GATT čl. I, II, III, X a XIII, GATS, TRIMs a Dohodou o dovozním licenčním řízení. Podle jejich názoru tak docházelo k diskriminaci ostatních vývozců.

Závěry Panelu a odvolacího orgánu

Odvolací orgán potvrdil zjištění Panelu, že výše zmíněné rozdělení cel a kvantitativních restrikcí porušuje čl. XIII GATT a změnil výrok Panelu, že Úmluva z Lomé ospravedlňuje porušení tohoto článku, neboť se vztahuje jen k čl. I 1 GATT. Dále konstatoval porušení čl. III 4 GATT. Způsob vydávání licencí zemím, které nebyly v minulosti tradičními vývozci banánů na území ES, byl v rozporu s těmito ustanoveními. Panel shledal, že výhodnější množstevní kvóta ve prospěch zemí ACP je sice upravena v Úmluvě z Lomé, avšak došlo k porušení čl. I 1 GATT, neboť její kolektivní přerozdělení v rámci skupiny ACP bylo v rozporu s výše uvedeným článkem.

D) Japonsko – Alkoholické nápoje II⁷ (III)

žalobci: Kanada, ES, USA

žalovaný: Japonsko

období řešení sporu: 1995 – 1996

Právní pozadí

Tento spor se týkal daňové regulace likérů na území Japonska, v jejímž rámci byl vytvořen systém vnitrostátních daní, kterému podléhaly všechny likéry tuzemské a zahraniční výroby, které měly být spotřebovány na území Japonska a obsah alkoholu v nich byl větší než jeden stupeň. Pro tyto účely byly likéry rozděleny do deseti skupin s odlišnou daňovou povinností dle množství stupňů, přičemž nejvýhodnější daňové povinnosti podléhal alkoholický nápoj „Shochu“. Žalobci se domáhali toho, že toto zvýhodňování je v rozporu s čl. III GATT. Japonsko toto tvrzení však popíralo.

Závěry Panelu a odvolacího orgánu

Odvolací orgán provedl obecnou interpretaci článku III GATT – Národního zacházení a uvedl, že základní účel tohoto článku je odstranit protekcionismus v otázkách vnitřních daní a jiných opatření. Důležitým byl výrok Odvolacího orgánu, že rozsah článku III není limitován pouze na zboží uvedené v listinách koncesí dle čl. II GATT.

Odvolací orgán též potvrdil zjištění Panelu, že v porovnání se Shochu byla vodka zdaňována nepřiměřeně a došlo tak k porušení čl. III 2 věty první GATT. První věta tohoto článku požaduje přezkoumání ukládání vnitřních daní pomocí vymezení dvou podmínek:

⁷ Japan – Taxes on Alcoholic Beverages

- zdali jsou zdaňované dovážené a domácí výrobky obdobné
- zdali dovážené výrobky podléhají vyššímu zdanění než výrobky domácí

V daném případě byly jednotlivé druhy alkoholu zdaňovány různou sazbou a docházelo tak k ochraně domácí výroby. Toto jednání porušovalo i ustanovení druhé věty čl. III 2 GATT a Odvolací orgán stanovil tři předpoklady, které musí být splněny, aby se mohlo mít za to, že určitá dávka či opatření není v souladu s čl. III 2 věty druhé GATT:

- zdali se dovážené a domácí výrobky dají označovat za přímo soutěžitelné (directly competitive) či zaměnitelné (substitutable)
- zdali dochází k rozdílnému zdanění těchto výrobků
- zdali je důsledkem tohoto rozdílného zdanění ochrana domácích produkce

E) Turecko – textil⁸ (XI, XIII, XXIV)

žalobce: Indie

žalovaný: Turecko

třetí strana: Hong Kong, Čína, Japonsko, Filipíny, Thajsko, USA

období řešení sporu: 1998 - 1999

Právní pozadí

Tento spor se týká kvantitativních restrikcí používaných Tureckem na základě celní unie Turecko – ES. Ta vznikla v roce 1963, kdy byla mezi těmito stranami uzavřena tzv. Ankarská smlouva o celní unii. Článek 28 zmíněného dokumentu upravoval možnost pozdějšího vstupu Turecka do ES. Od roku 1973 přizpůsobovalo Turecko postupně svou celní politiku Společnému celnímu tarifu ES a v letech 1993 – 1995 probíhala mezi oběma stranami vyjednávání. V roce 1995 byla WTO oznámena závěrečná fáze vyjednávání a následný vznik celní unie. Turecká celní politika vůči třetím zemím byla harmonizována s Jednotným celním tarifem ES. Turecko mělo pro dovoz textilu a oblečení přijmout i obdobné kvantitativní restrikce, jaké používaly ES.

Na začátku roku 1995 kontaktovalo Turecko určité země, jejich export byl na území ES omezen, s nabídkou sjednání obchodní dohody a množstevních omezení. Mezi těmito zeměmi byla i Indie. Došlo ke sjednání dohod s 24 členskými i nečlenskými státy WTO. Tyto dohody obsahovaly vůči smluvním státům podobná omezení jako byla používána ES. Po celou dobu, byla do vyjednávání na straně Turecka zapojena i Evropská Komise. Na dovoz ze zbývajících 28 zemí, se kterými se Turecku nepodařilo sjednat výše zmíněnou dohodu, byla v roce 1996 uvalena jednostranná množstevní omezení či jiná ochranná opatření. Tento případ se týkal i Indie. Od ledna 1996 tak podléhal dovoz 19 druhů různých textilií a oděvů z této země množstevním omezením. Indie se na WTO obrátila s tím, že tyto kvantitativní restrikce nejsou v souladu s čl. XI a XIII GATT a čl. 2.4 Dohody o textilu a ošacení⁹ a že jejich používání nemůže být ospravedlnováno čl. XXIV GATT.

Turecko požadovalo, aby byla žaloba Indie zamítnuta. Byla podána jen proti němu a podle jeho mínění měly na straně žalovaných figurovat i ES, neboť kvantitativní restrikce byly uvaleny na základě celní unie Turecka a ES. Z tohoto důvodu Turecko argumentovalo, že i ES by měly být stranou sporu. Tento požadavek Turecka byl Panelem zamítnut, neboť

⁸ Turkey – Restrictions on Imports of Textile and Clothing Products

⁹ Agreement on Textiles and Clothing (ATC)

tento nenašel v Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů¹⁰ žádné ustanovení, které by členskému státu přikazovalo, že musí být třetí stranou či dokonce stranou sporu.

Závěry Panelu a Odvolacího orgánu

Dle Panelu byly kvantitativní restrikce uvalené ve výše popsaném případě neslučitelné s čl. XI a XIII GATT a čl. 2.4 Dohody o textilu a ošacení.

Použití těchto kvantitativních restrikcí nemohlo být ospravedlňováno existencí celní unie mezi Tureckem a ES dle čl. XXIV GATT.

Panel dospěl k závěru, že k tomu, aby mohl zvážit argument strany, že její chování je ospravedlněno dle čl. XXIV GATT, nemusí předtím stanovit, že celní unie byla vytvořena v souladu s tímto článkem. Odvolací orgán však tento závěr zrušil a uvedl, že je nutné, aby Panel prozkoumal existenci takové celní unie, než se bude zabývat výše zmíněným argumentem strany.

Odvolací orgán potvrdil názor Panelu, že obchodní opatření Turecka nemohla být ospravedlňována existencí celní unie dle čl. XXIV GATT, neboť Turecko mělo k provádění své obchodní politiky k dispozici i jiné možnosti, které by na rozdíl od kvantitativních restrikcí byly v souladu s požadavky čl. XXIV 8 a) GATT. Odvolací orgán též změnil právní odůvodnění uvedené Panelem a učinil závěr, že proto, aby mohlo být určité obchodní opatření, které je jinak neslučitelné s některým ustanovením GATT, ospravedlněno existencí celní unie dle čl. XXIV GATT, je povinností Panelu prošetřit dvě okolnosti:

- zda celní unie, tak jak je definována v čl. XXIV 8 opravdu existuje
- zda je takové obchodní opatření nutné ke vzniku celní unie

Odvolací orgán potvrdil názor Panelu, že článek XXIV GATT může být považován za ospravedlnění či výjimku v souvislosti s porušením některého ustanovení GATT.

Panel uvedl, že důkazní břemeno dle čl. XXIV GATT leží na tom, kdo se výjimky dle tohoto článku dovolává.

F) Kanada– periodika¹¹ (III, XI, XX)

žalobce: USA

žalovaný: Kanada

třetí strana: -

období řešení sporu: 1996 - 1997

Právní pozadí

Tento spor se týká tří níže uvedených obchodních opatření používaných na dovoz periodik na území Kanady:

¹⁰ Dispute Settlement Understanding (DSU)

¹¹ Canada – Certain Measures Concerning Periodicals

- celní kód 9958 obsažený v seznamu VIII Kanadského celního sazebníku, který se stal účinným na základě jeho článku 114. Tento článek stanovuje, že dovoz zboží uvedeného v seznamu VIII je zakázán. Blíže specifikováno, byly do tohoto seznamu zařazeny i periodika, která vyšla v tzv. „zvláštním, rozděleném či regionálním vydání“, a jež obsahovala inzeráty přednostně orientované na kanadský trh, avšak tyto inzeráty nebyly vytištěny v identických výtiscích distribuovaných v zemi původu periodik. Článek 114 se vztahoval na všechny periodika, u nichž inzeráty přednostně orientované na kanadský trh přesahovaly 5 % z celkového počtu inzerátů v daném výtisku.
- část V. I Daňového zákona, který ukládal za každý výtisk „rozděleného vydání“¹² periodika zaplatit daň výši 80 % z celkové hodnoty v něm uvedených inzerátů. Pro tyto daňové účely byly jako tzv. „rozdělená vydání“ definována periodika, která (a) byla distribuována v Kanadě, (b) více jak 20 % textu se shodovalo či bylo podstatně stejné jako text v jednom či více vydáních jednoho či více výtisků jednoho či více periodik, (c) obsahovala inzerát, který se neobjevoval v identické podobě výše zmíněných vydání.
- poštovní poplatky požadované Kanadskou poštovní společností kontrolovanou kanadskou vládou. Tato společnost vybírala poplatky dosahující tří rozdílných výší: (a) tzv. „funded publication rates“ dotované kanadskou vládou a vztahující se na publikace vlastněné a kontrolované Kanadou s vydané a vytištěné v Kanadě, které jsou v souladu s určitými požadavky na text a reklamu, (b) tzv. „commercial Canadian rates“ vztahující se na kanadské publikace, (c) tzv. „commercial international rates“, které se týkaly všech zahraničních publikací zasílaných do Kanady. Na kanadské periodika se též vztahovaly určité slevy. „Funded rates program“ byl spravován Odborem pro kanadské dědictví, který financoval Kanadskou poštovní společnost a díky tomu bylo možné poskytovat tyto slevy.

USA se na WTO obrátily s tvrzením, že celní kód 9958 je v rozporu s čl. XI GATT a část V. I Daňového zákona je v rozporu s čl. III. 2 či alternativně s čl. III. 4. Dále pak aplikace nižších poštovních sazeb na domácí periodika je v rozporu s čl. III. 4 a tato domácí subvence nemůže být ospravedlněna čl. III. 8 b) GATT.

Závěry Panelu a Odvolacího orgánu

Panelu uvedl, že celní kód 9958, který zakazoval dovoz určitých periodik, představuje porušení čl. XI GATT a nemůže být ospravedlněn čl. XX d) GATT.

Panel dospěl k závěru, že příslušná ustanovení Daňového zákona porušují ustanovení čl. III. 2 první věty. Odvolací orgán později změnil toto rozhodnutí Panelu a judikoval, že došlo k porušení čl. III. 2 druhé věty. Panel podle Odvolacího orgánu pochybil v tom, že neprovedl řádnou analýzu, zda se v daném případě jednalo o obdobné výrobky.

Odvolací orgán potvrdil názor Panelu, že kanadské „commercial“ a „funded rates“ vztahující se na domácí periodika a jež jsou zároveň nižší než poplatky, kterým podléhají dovážená periodika, porušují čl. III. 4. Na rozdíl od Panelu však uvedl, že tyto poplatky nejsou ospravedlněny čl. III. 8 b) GATT.

¹² Split – run edition

